

MVRDV

Jacob van Rijs ile Söyleşi

Efe Korkut KURT* - Ceki DUŞİ**

Efe Korkut Kurt: Sizin bazı mimari tasarımlarınıza baktığım zaman, basit ve sert geometrileriyle (geleneksel) modern tarzı çağırıyorlar. Siz yapıların cepheleriyle ilgileniyorsunuz ve çıkma ve balkonları dinamik unsurlar olarak bu geometrik düzeni kıran elemanlar olarak kullanıyorsunuz. Karşılaştırmalı bir şekilde bakarsanız; mimarlar ve kentsel tasarımcılar olarak, kentsel düzen hakkında ne düşünüyorsunuz? Çoğu zaman düzensiz bir şehir olarak İstanbul'u düşündüğünüzde İstanbul'u nasıl ele alırsınız?

Jacob van Rijs: Benim geldiğim ülkeye göre -ki düz bir arazi ve yapay bir geometrisi var- İstanbul çok güçlü bir topografyaya sahip; organik olarak çok uzun bir sürede oluşmuş su ve tepeler görüyorsunuz. Bundan dolayı merkezde zaten varolan niteliği geliştirmekle ilgili bir soru söz konusu. Nasıl geliştirebileceğimizi, bazı yerlerin işlev değişiklikleri, liman aktiviteleri gitmekte ve yerlerine yeni aktiviteler getirilebilir. İstanbul'un farklı yerleri parçalı olarak dönüşmekte. Zannedersem insanlar ve benim bildiğim İstanbul'un imajı bu. Ve kentin çok büyük bir bölümü ölçek olarak pek çekici değil ve da-

ha fazla problemleri var. Bu bölüm merkezden daha büyük ölçekte ve gelecekte bu alanların niteliklerinin artırılması önemli meselelerden biri. Sadece merkezde değil, gezmeye gelen herkes şehre doğru, sosyal yönüne, problemlerine doğru daha geniş açılmak isteyecektir. Bence su ile ilişki geliştirilebilir çünkü birçok olasılıklar ve elde edilebilecek çok şey mevcut. Genel olarak ziyaret için gerçekten inanılmaz ve gizemli bir yer ve bu gurur duyabileceğiniz bir şey.

E.K.K.: Peki modernite bağlamında İstanbul'u ele alırsak...

J.V.R.: Sizin aklınızda modern olabilir veya tarihi bir yerde

modern bir kimliğiniz olabilir fakat bu sadece stilde değil işlevlerin tarzında bunu nasıl ele aldığınızla da ilgilidir. Hiper modern olarak görünmeyebilir fakat hiper modern olarak çalışıyor olabilir ve bence bu kentin bazı bölümlerinde işliyor. Ve değişmeyen süreçte gördüğümüz gibi insanlar diğerlerinin neler yaptıklarının farkındalar ve hata yapmalarına izin veriyorlar. Büyük kuleler, küresel kompozisyonlar... Bence bu

Hollanda'daki tarihi kent merkezlerinde de oluyor. Bunlar bazen neredeyse tümüyle müze gibiler fakat birçok insan tarafından geziliyorlar ve farklı işlevleri var. Yani kent merkezi bir sır... Şehir dışından çok sayıda insan bunu gerçekten çok yoğun olarak kullanmakta. Kent merkezindeki yakınındaki dönüşüm alanları gerçekten çok ilginç.

E.K.K.: NYC 2012 gibi projelerinizde, mimarın kent içindeki gösterge rolünün ele alındığı söylenebilir. Mimarının kamusal alandaki göstergeler anlamındaki önemini düşündüğümüz zaman, rolü nedir? Liberal ekonomik sistem içerisinde bir hizmetli olarak mimarın bu göstergeleri belirlemek veya oluşturmak anlamında bir rolü olabilir mi?

J.V.R.: Bazen mimarın rolü çok önemlidir ve diğer taraftan bu sadece bilimsellik dışı

bir durumda işler. Şehir farklı bakışlarla doludur ve farklı niteliklerin çatışmasından meydana gelir. Bence farklılıkların olması önemli... Bazen bir yapı diğer bir yapıdan farklı göstergeler anlamında daha önemlidir. Ve "Village"deki bu projede Onbir Eylül olaylarından sonra milyonlarca dolarlık Newyork tipolojisinde, çok yüksek olamayan ama çok özgül olan bir kule. Bir süreç veya uzaktaki bir şehir. Bu sadece bir grup kuleler ağı ve bunlar tepeden birbirlerine bağlılar. Bence çok hoş fakat yakın gelecekte asla olamayacaklar. Şehir plancıları, politikacılar ve işverenlerin olduğu bir sistem-

de çalışmak zorundasınız. Bu alanın içinde çalışmak zorundasınız ve düşünceleriniz ile iletişim kurabilmeniz gerekiyor. Bundan dolayı bu kısım önemli. Size neden ve ne diye sorduruyor... İnsanlar mantığını kavryorlar, anlamaya çalışıyorlar ve daha ileri götürüyorlar...

Günümüzün mimarları, şehir plancılar, politikacılar ve yerel yöneticilerle bir arada onlarla bazı projeler üzerinde çalışmak durumunda kalıyorlar. Ve tabi ki bunu yaparken bir mimarın benim dediğim olacak, bu böyledir demesi tamamen artık gerçekliğini geçerliğini yitirmiş bir mimarlık algılamasıdır. Bugün mimar iletişim kuran bir uzmandır, kendini anlatan ve açıklayan bir uzmandır. Tabi bunları yaptığı zamanda kendini tasarımları ile anlatan ve açıklayan bir uzmandır.

E.K.K.: Özgün ve yeni olanı aramak günümüz mimarisinin en önemli motivasyonlarından bir tanesi. Bu motivasyon büyük ölçüde temelin küreselleşme ile kentlerin pazarlanması ve yarışı sürecinden almakta ve önemli finans kaynakları bulmaktadır. Bu yarışın sonuçları bana Adorno'nun "Farklılıkların aynılaşması" sözünü hatırlatıyor. Bu süreçte kendinizi ve Grubunuzu nereye koyuyorsunuz?

J.V.R.: Aslında bugünün kentlerinde bütün yapılar adeta dikkat çekmeye çalışıyorlar. Ve bazı yerlerde hatta o kadar büyük farklılıklar var ki binaların arasında bir farklar denizinde bulabiliyorsunuz kendinizi. Mimarlar da buna farklı biçimde yaklaşıyorlar, bence bir mimar bazen alçak gönüllü mütevazı olmasını bilmeli, ama yeri geldiğinde de daha çarpıcı daha gösterişli eserler yaratmasını da bilmeli. Bizim uyguladığımız strateji aslında, çalıştığımız yere ve buranın yerel koşullarına göre de değişmektedir. Tabii mimarlar her çalıştıkları kentte, büyük ya da küçük bir hoşluk yaratmaya bir fark yaratmaya çalışırlar. Biz de yine kendi genel fikirlerimiz ilkelerimiz, görüşlerimizle çalıştığımız yerin yerel koşullarını bir araya getirmeye çalışıyoruz. Yani yerel olan ilke genel olan yani global olan arasında bir birleşim oluşturmaya çalışıyoruz.

E.K.K.: Dünyanın farklı yerlerinde projeler yapıyorsunuz. Proje yaptığınız yerin değişkenleri ve özellikleri sizin tarzınızı ve tasarımınızı etkiliyor mu? Ya da modern mimarinin evrensel dili yerel içinde yeterli mi?

J.V.R.: Burada aslında bir ölçüde dediğiniz doğru, ama burada belli bir kamuflaj tekniği de yok uyguladığımız. Yabancı olarak bir kente gittiğinizde burada yaptığınız projeleri kendi yorumunuzla, kendi kültürünüzle yaparsınız. Bu yüzden yaptığınız proje tabii ki yerel projelerden farklı olacaktır. Ama aynı zamanda yerele yönelik bir projedir, yereli konu alan bir projedir. Biz de bu tip bir birleşime gidiyoruz ofisimizin yaptığımız projelerde. Birazdan yaptığımız projelerden bahsedeceğim. Bu projeler hem yerel koşulları gözetken hem de kendi içinde bağlara sahip, benzerliklere sahip bir aile oluşturan projeler. Yani, ortak bir fikir ortak bir tavırdan söz etmek mümkün ama bu yerel koşullara uygulandığı için de farklı görülebiliyor projeler. Doğrusu Türkiye'de nasıl bir proje yaptık ben de bilmek isterdim.

Bir şey daha ekleyeyim, Japonya'da Tokyo'nun tam ortasında bir proje yapıyoruz. Tokyo'da çalışan yabancı mimar çok var gerçekten ama burada Japonya'nın kendi koşulları ile gözet-

mek gerekiyor ve burada Japon özelliklerini taşıyan bir binanın yanında bizim projemiz olduğu için, kentteki konumu itibari ile de çok önemli. Bulduğu yer bir alışveriş bölgesi, metrekare başına bina fiyatlarının çok pahalı olduğu bir bölge. Ve bu projenin sahibi bir yatırımcı, bütün yatırımcılar gibi hem iyi bir tasarım yapmamızı istiyor hem de bu projeden para kazanmak istiyor. Bu binanın konumu bizim için çok önemliydi, ama bunun yanı sıra biz binayı hem etrafındaki binalarla uyumlu, hem de kendi içinde göze çarpan görünür bir bina haline getirmek istedik. Bunun yanı sıra mali koşulları gözetmek zorunda kaldık. Japonya diyince tabii ki deprem koşullarını unutmamak lazım, Hollanda'da mesela hiç deprem olmaz. Koskocaman bir bataklık gibidir Hollanda. Ama Mesela Türkiye'de bir proje yapılacak olsak, deprem koşullarını unutmamak gerekiyor, ama Türkiye'de yapacağımız proje yine Japonya'dan farklı olacaktır. Kullanılacak malzeme, koşullar vs.

E.K.K.: Sosyal boyutu ve değişkenleri bağlamında kentleşme üzerine çalışmalarınız var. Birçok ülkenin ve İstanbul gibi birçok şehrin ciddi habitat problemlerinin olduğu bir dönemde iyi niyetle yapılmış soyut projelerin bir yararı olabilir mi?

Belki bizim yaptığımız projeler doğrudan bu konuda faydalı olmayabilir, katkıda bulunmayabilir ama etrafımıza baktığımızda yaptığımız bizim konut projeleri çok farklı. Ama bu bir gerçek ki her ülkenin konut açısından ihtiyaçları da farklı. Biz de konut, sosyal konut üzerinde duruyoruz, çünkü bu konular özellikle Hollanda Konut Piyasasında önem taşıyor. Ve şu anda Hollanda'da da bazı iyi durumda olmayan kentlerde geliştirme eğilimi var, iyileştirme projeleri var. İstanbul'da da kötü yapılaşma olduğunu biliyorum, kente bir göç hali olduğunu biliyorum, bu yüzden burada da konut açısından farklı ihtiyaçlar vardır. Bu konu belki üniversitelerce araştırılmalı ama tartışmaya da açılmalı. Burada gerek siyasetçiler, plancılar, yatırımcılar ve mimarlar bir araya gelerek bu konuyu ortak bir şekilde ele almalılar. Çünkü mimarlar tek başlarına bu soruna bir çözüm getiremezler. Belki kitap yazabilirler veya örnek olabilecek yayınlar ve konut projesi yaparlar, bu da etraflarındaki uzmanlara fikir verebilir ama gerçekten konut çok önemli bir olgu çünkü kentlerin yüzeyinin büyük bir bölümünü kaplayan konut oluyor genellikle. Bunun yanı sıra tiyatrolar, istasyon binaları vs. gibi farklı tip-te binalar da var ama yüzde olarak baktığımızda konut daha büyük bir alanı kapsıyor. Ve mimaride de bugüne kadar oldukça göz ardı edilmiş projeler, konut projeleri. Bence iyi bir kent oluşturabilmek için iyi bir plan ve bu planın yanı sıra oldukça yalın basit diyebileceğimiz konutlar yeterlidir. Ufak tefek şeyler yaparak genel kaliteyi de yükseltebilirsiniz konut projelerinde.

E.K.K.: Teşekkür ederiz.

J.V.R.: Ben teşekkür ederim.

Efe Korkut KURT*

efekurt@alumni.bilkent.edu.tr - exfxe@hotmail.com

Ceki Duşi**

cekidusi@yahoo.com - jakdusi@hotmail.com

Fotoğraf: Ali Taptık